

RĂSPUNSUL

COMUNEI CHESINȚ, PLASA LIPOVEI, JUD. TIMIȘ-TORONTAL

LA

CHESTIONARUL

MUZEULUI BĂNĂȚEAN

I. COMUNA

1. Nu avem cunoștință să existe la Primărie, la Biserică sau la Școală ori particulari nici un document ori scisori vechi.

2. Bătrânii satului, morți acum, au povestit despre trecutul comunei următoarele: comuna a fost ramificată pe mai multe văi, anume: familia Bârzovenilor a fost așezată pe valea numită azi „valea Bârzovenilor, alte familii au fost așezate pe podeiul și revărsările colinei numită „satul bătrân” lângă „ritul mare”, unde, a și fost clădită o bisericuță de lemn pe locul numit și astăzi: „la bisericuță” în jurul căreia se aflau morminții. Familiile de pe acest loc, după spusele bătrânilor, par a fi cele mai vechi așezări, cari neprimind alte familii ce veneau mai târziu, le împingeau pe acestea prin văi și ascunzișuri. După toate probabilitățile se pare că aici au locuit familia Blidăreștilor și a Stoenăștilor. Când însă comunele din Banat, pe timpul împărătesei Maria Theresia s'au pus la rând, atunci și comuna Chesinț a fost silită să se organizeze. Zic silită, pentru că vechii moșneni nu voiau să-și părăsască vatra lor, ci slujbașii împărătești cu cârligele târgeau acoperișul caselor, spre a-i sili a-și lua altă așezare. Mai povesteau cei bătrâni că familia Mili-eștilor a fost așezată pe valea Mili-coțului, unde azi sunt plantațiuni de vii și pruni. Pe văile numite Malo-seliște, Staro-seliște și Iancu-bunar au fost așezați Sârbi și Muntenegrini refugiați de peste Dunăre de groaza Turcilor aflându-și așezare în aceste văi, cari le-au servit de scut și adăpost. Familiile Dabicionilor, Goiculeștilor și Vitomireștilor precum și a Mirculeștilor au locuit multă vreme aceste văi, — în urmă s'au contopit cu totul cu restul Românzimului.

3. Evenimente, întâmplări mai de seamă nu se pot semna. Vrednică de amintit e seceta din anul 1863, în urma căreia multe familii au emigrat din cauza mizeriei, anume din familiile Jivan și Martin; apoi grindina din Iunie 1897, care a nimicit total recolta și populația a fost în grad suprem dezolată, în fine războiul mondial cu suferințele lui. Comuna a dat ca jertfă în acest război 458 de ostași,

afară de cei din secția de muncă cu brațele și cu trăsurile. Pe câmpul de luptă au murit 98 de ostași, fără invalizi și cei ușor răniți, — iar revoluția din Octomvrie 1918, n'a făcut jertfe de oameni ci numai puțină disordine. Ziua de 4 August, zi în care armata română, intra și ocupa cetatea Timișoarei a fost zi de mare bucurie și pentru aceasta comună. Ziua de 3 August 1919 au fost iar o zi de mare bucurie când Sărbii, cari invadaseră Banatul cu scop de cucerire, au trebuit în această zi să evacueze și aceasta comună.

4. Există statistica parohiei ortodoxe române, cam din anii 1872.

5. În comună sunt de prezent: a) 2213 suflete Români și 3 Jidani, b) 2213 de confesiunea ortodoxă română și 3 suflete de confesiunea mozaică, c) secte religioase nu sunt, d) populația este în creștere cu 18 suflete în raport cu anul 1926.

II. BISERICA

6. Sunt două parohii și până la 9 Septemvrie 1871 au fost trei parohii cu trei parohi. Prin hotărâri congresuale și pentru ameliorarea stării mizere a preoțimei o parohie, anume a preotului Mihai Dabici s'a sistat și redus la două parohii. Cele trei parohii au fost sistemizate din anul 1779 de când sunt purtate matricule. Probabil că va fi existat cu mult înainte și de anul 1735, anul când a fost turnat clopotul cel mic.

7. Comuna are o singură Biserică. Urme despre timpul când s'a zidit vechea biserică în forma ei de înainte de renovare, nu se cunosc. Cei mai bătrâni oameni au povestit că au auzit dela părinții lor că la început n'a fost biserică, ci un fel de magazie de bucate ori muniție de pe timpul Turcilor, cari au avut stabilite aici, în hotarul comunei, nu departe, mici garnizoane, ce serveau, ca un fel de avangardă pentru cetatea dela Șoimoș. Este știut că Turcii, la anul 1538 au ocupat întreg Banatul și cetatea Șoimoș după 6 zile de rezistență s'a predat și micile garnizoane dela Chesinț erau menite să apere acea cetate.

8. Cei mai vechi preoți, cari pot fi constatați în baza matriculelor, au fost următorii: Despot Popoviciu dela 1779—1817. Toma Popoviciu a preoțit până la 1786 și Nicolae Georgeviciu dela 1780—1784. Acestora le-a urmat: Nicolae Stoianoviciu 1781—1816, Mihai Dinoviciu 1788—1815 și George Stoianoviciu 1815—1831, apoi Moisă Stoianoviciu 1817—1849, Vasilie Dimitrieviciu 1841—1849 și Mihai Dabiciu 1831—1871; acestora le-a urmat: Nicolae Stoianoviciu 1875—1900, Moisă Dimitrieviciu 1849—1871, Petru Dabiciu capelan 1860 15 Ianuarie — 1860 11 Aprile, Petru Dimitrescu 1872—1888, Aureliu Iancu 1889—1891, Alexandru Popoviciu 1892—1896, Trăian Catone capelan 1895 15 Aprile — 1895 30 Sept., Atanasie Todan 1897—1903, Ilie Moțiu 1901 2 Decemvrie până azi, Iuon Călnicean 1906—1922, Todor Ioaneș 1923 1 August până azi.

9. Activitatea lor culturală-națională mai de seamă se poate stabili în următoarele: în general au apărut toți caracterul ortodoxismului în biserică, acțiuni naționale au fost înăbușite de machiavelismul sârbesc și austriac, care nu a putut suporta nici un fel de manifestare românească. Dovada cărțile rituale introduse în biserică în limba slavonă. În special se denotă activitatea preotului Petru Dimitrescu care a fost sufletul mișcării naționale pe la anul 1872 în luptele contra curentului sârbesc din biserică din aceasta comună, prin scoaterea cărților sârbești și a limbei sârbești din biserică, delăturarea Crucii cu inscripție în limba sârbească din curtea bisericii

și înlocuirea ei cu altă Cruce românească. Preotul Ilie Moțiu, la 1904 fiind singur în parohie și cu modeste mijloace a renovat radical vechea biserică din temelii, din nou padimentată, lungindu-o cu aproape 2 m. înzestrându-o cu iconostas nou sculptat și pictat artistic. Pe timpul războiului mondial, fiind învățătorul Amoș Oarcea mobilizat, a ținut școală cu băeții, iar după război a stăruit, pe lângă toate piedecile puse, ca să se comande cele 4 clopote, ce au fost rechiziționate de comandamentul maghiar pe un preț derizoriu. Această comandă a costat aproape 90.000 Lei, care s'a acoperit din contribuții benevole și impunerii. La anul 1926 a stăruit la primărie și consiliul comunal votarea unui ajutor de 60.000 Lei pentru renovarea din nou a bisericei, și tot spre acest scop a intervenit și exoperat dela prefectura județului Timiș-Torontal suma de 50.000 Lei. A căutat modalitățile necesare ca prin Administrația Financiară să se incasseze vechi restanțe culturale de unde a încurs suma de 20.000 Lei și așa s'a putut înfăptui la anul 1926 renovarea din nou a bisericei, vopsirea turnului și coperișului, vopsirea mobilierului intern, spălarea și renovarea picturii de pe iconostas, aurirea din nou a sculpturii de pe templă cu suma de 170.000 Lei. A înființat Casa de educație națională cu statute în regulă, și, în calitate de președinte a exoperat 2 jughere de pământ expropriat de reforma agrară, pentru trebuințe curat culturale. Iar pentru cimentarea moralului și întărirea credinței tineretului adult a înființat societatea Sf. Gheorghe cu 32 membri. De doi ani catechizează ucenicilor de meserii din Guttenbrunn. Preotul Teodor Ioaneș ține cu preoții din cerc mai multe cercuri religioase fiind totodată și președintele lor.

10. Ctitori ai bisericii nu se știe cine au fost. Sigur biserica s'a zidit din contribuiri dela parohieni.

11. Măestrul cari au zidit biserica nu ne este cunoscut. Cel care a renovat-o la anul 1904 au fost Brandner din Guttenbrunn, iar cel care a renovat-o la 1926 este zidarul Michelbach tot din Guttenbrunn.

12. Pictura bisericii vechi nu s'a aflat nici o urmă că cine ar fi efepuit-o dar să poate zice că a fost de tot primitivă. Pictura nouă de pe iconostas și tronuri a făcut-o pictorul academic Putnic din Panciova, lucrată în mod artistic și curățată și renovată la 1926 de pictorul Lazar din Timișoara. Cele opt tablouri de pe cerimea bisericii le-a făcut la 1927 tânărul pictor începător Széll din Guttenbrunn.

13. Biserica are iconostas de lemn sculptat cu o adevărată artă de frații Busuioc din Bârliște la anul 1904. Deasemenea tronurile, stranele și chivotul de pe altar.

14. Biserica a fost renovată în anul 1904, construcția de zidarul Brandner, pictura de maestrul pictor Putnic din Panciova, sculptura de frații Busuioc din Bârliște. A doua renovare în anul 1926 de zidarul Michelbach, pictura a fost spălată și renovată de pictorul Lazar din Timișoara, aurirea din nou a sculpturii de pe iconostas, strane și tronuri s'a efepuit de pictorul Lazar din Timișoara.

15. Biserica posedă o singură icoană veche, pictată pe hârtie tare în anul 1758 luna August, reprezentând pre părinții Precuratei: Ioachim și Anna, o imitație de pe originalul din vreo mănăstire sârbească al cărei egumen era pe atunci „Antoniu” iar Archiepiscop al Carlovețului era: Pavel Nenadovicu. Acea imagine reprezintă mai multe figuri biblice: Nașterea Precuratei, coroana sârbească și emblema țării lor.

16. Au fost obiecte vechi, dar neavând nici o însămnatate istorică or artistică cu ocaziunea renovării prime, au fost îngropate în curtea bisericii.

17. Biserica are următoarele cărți vechi: 1. O colecție pe de circularii vechi, scrise cu litere cirile dela anul 1821, fiind episcop în Timișoara Ștefan Avacumovicu

până la anul 1841, fiind pe atunci episcop al Timișoarei Panteleimon Jivcoviciu. 2. Un octoih bogat, tipărit la anul 1742, pe timpul domniei Voevodului Mihai Racovița. 3. Triodul, tipărit la anul 1746, pe marginea filelor lui sa află scris: „*Aceasta sfântă carte Triodion este alui Popa Toma Popoviciu din Chesinț. Aceasta carte Triod o au cumpărat Teodor Simeon dela Popa Toma Popoviciu din Chesinț și o am lăsat de moșie la biserica Chesințului. Pentru sufletul lui Și să nu o poate Cineva lua Sau muta la alt loc. Iar care s'ar află să o ia au să o mute la alt loc. Sa fie afurisit de 300 de părinți sfinți. Amin*”. 4. Liturgier in limba slavonă (fără titlu). După o însemnare pe margine cărții e tipărit la anul 1718. Însemnarea este: „Sfita Leturgie este a Ţerno Kecinț 15 an Df. 718.” De notat e faptul că in Liturgierul acesta la ectenie se pomenește cu litere grase Ecaterina Alecsievna țarevna Rusie. Se vede dar că marea Slavizmului ce ne inconjura era organizată ca plan criminal de panslavism. 5. Penticostarul, tipărit la anul 1777 la episcopia Râmnicului. 6. Un Minei pe 12 luni in limba românească și slavonă (fără titlu). 7. Mineiul pe 12 luni, tipărit la anul 1781 in Blaj. 8. Adunarea Cazaniilor, tipărit la anul 1811 in Viena. 9. Propovedenia la morți, tipărit la anul 1842 la Sibiu. 10. Liturgier in limba româna.

18. Biserica are 2 steaguri. Unul pentru serbări naționale, făcut și sfințit in locul celui vechiu și uzat, in anul 1926. Al doilea este steagul L. A. N. C., făcut prin colecte și sfințit in anul 1924. Ambele steaguri sunt așezate in fața Altarului de ambele părți a stranelor.

19. Biserica nu are Antemise vechi, căci s'au transpus la Ven Consiliu eparhial din Arad atunci când am primit pre cel nou, pentru strămutarea sf. Moaște in Antemisul nou.

20. Cea mai veche matriculă este matricula botezaților și cununaților dela anul 1779, iar cea de morți dela anul 1776.

21. In jurul bisericei nu sunt morminte. Se crede însă că lângă perețele drept, unde este scoasă din piatră o cruce ar fi inormântat vre-un preot. In curtea bisericei să află ridicată Crucea de piatră cu inscripția românească in locul celei sârbești delaturate, la anul 1872.

22. Criptă subterană, coridor ori boltă sub sau lângă biserică nu este.

23. Inainte de actuala biserică, au fost pre vremuri inainte de 1700, la satul bătrân, o bisericuță de lemn, care a fost demolată atunci când satul s'a mutat pe locul unde se află acum.

24. Biserica a fost vizitată in anul 1882, de răposatul de pie memorie I. P. S. Archiepiscop și Metrop. Ioan Mețian fost pe atunci Episcopul Aradului. Apoi in anul 1905 cu ocasiunea sfințirii bisericei renovate in anul 1904 s'a făcut vizită canonică prin răposatul de pie memorie Ioan I. Popp fostul Episcop al Aradului. In urmă in anul 1925 s'a făcut cea din urmă vizită canonică d P. S. S. Dr. Grigorie Comșa actualul Episcop al Aradului.

25. In legătură cu datele de mai sus, m'am folosit de matriculele parohiei, de Conscrierea poporului, de protocoalele comitetelor parohiale ce s'au perondat in cursul timpurilor, de acte și documente aflate in archiva parohială.

26. Bătrânii povesteau că doi din cei trei preoți, până la anul 1872, in rândul săptămâniilor serveau in limba slavona și numai a 3a Duminecă in limba română de cel de al III-lea preot. Povesteau mai departe ca clopotul mic turnat la anul 1735 a fost adus dela bisericuța de lemn din deal, atunci când s'a spart satul bătrân și a fost mutat in noauă lui așezare de azi.

III. ȘCOALA

27. La început cam pe la anul 1858 a fost în comună o singură școală care a fost susținută de confesiunea ort. rom. La anul 1878 s'a întiintat și a II-a școală confesională susținută de credincioșii ortodoxi. Soartea acestei școale a fost vitregă. Guvernul magiar în ținta lui de magiarizare ne-a răpit'o. Proprietarul David Dabiciu fost pe vremuri notar în comună, ne-a vîndut acel local în intravilan dar fără vreun gând rău, fără ca să se fie făcut vreo deosebire între comuna bisericească și comuna politică, s'a transcris în foaia funduară pe comuna politică. Cu ocaziunea rectificării titlurilor dela foile funduarie a tuturor realităților bisericești s'a observat această mare greșală. Comitetul parohial de atunci, având și invoirea reprezentanților comunali de atunci, au făcut la prefectură demersuri pentru reintegrarea parohiei în dreptul sau. Prefectura, firește, la comanda guvernului magiar nu și-a dat invoirea. Parohia prin Domnul avocat de atunci Dr. Al. Marta actualul președinte la Curtea de Apel, întentează proces contra comunei politice pentru titlul de drept din foaia funduarie. La comanda guvernului magiar s'a pierdut, școala a devenit școală comunală, ceiace după cum a poreclit-o poporul a devenit „școală ungurească”. La anul 1922 3 Noemvrie s'a inactivat a III-a școală primară de stat, iar celelalte două deasemenea statificate de Statul român. Toate trei școalele sunt susținute de comuna politică, numai salariile învățătorilor sunt plătite din partea Statului român.

28. Cel mai vechiu învățător au fost Darie Puticiu, tatăl fostului protopop al Timișoarei Dr. Traian Puticiu, carele cam prin anii 1860 a funcționat aproape cinci ani. A urmat Emeric Andreescu cam prin anul 1869, carele a condus și a fost sufletul mișcării românești contra slavonimului din biserică, contra Crucei sârbești din Curtea bisericei. Erau două partide. Partidul sârbesc în frunte cu George Dabiciu (Grecu) și preotul Mila Dabiciu au ridicat o cruce de lemn în curtea bisericei cu inscripție „sârbească”. Partidul românesc în frunte cu preotul Petru Dimitrescu, învățătorul Emeric Andreescu, notarul Rădneanțu și episcopul George Hodoșan, luptau cu înverșunare pentru delăturarea ei și la anul 1870 le succede pe calea Consistoriului eparhial ca s'o delăture ridicând o cruce cu inscripție „românească”. Luptă cu ceialalți pentru scoaterea limbei sârbești din biserică și a cărților slavone. S'a povestit că preotul Mila Dabiciu din partidul sârbesc, zice ecteniile în limba slavonă, iar vrednicul dascăl, conștiu de dreptul limbei românești, dădea răspunsurile în *limba română*. „Încă de pe atunci, scrie cronicarul monografiei acestei comune, s'au presimțit adierea caldă și plăcută a zilelor de mărire de azi. Fericți muncenici ai Neamului! Voi n'ați avut parte să va încălziți la lumina libertății noastre în Imperiul nostru mare și tare. Dar fie! Vom binecuvânta noi, urmașii voștri, numele vostru din neam în neam”.

Apoi a urmat Augostin Petcu și înființându-se și a II-a școala, la care a funcționat învățător Muneranu, căruia i-a urmat Anița Roșca apoi Popoviciu. La școala I-a au urmat Iuliu Vuia apoi George Iosif, Moisă Popa. La școala a II-a urmat George Teodosiu, George Muntean și la urmă George Pribac. La școala I-a au urmat Anios Oarcea actualul învățătorului din 1913.

Școala a III-a înființată la 1922. La această școală primul învățător supleant au fost preotul Ilie Moțiu, după al a urmat la această școală: Maria Barbea, Persida Iancu, Eleonora Petrescu și în urmă Ana Vuia actuala învățătoare.

Activitatea învățătorului Iului Vuia se remarcă între cei mai de seamă ea scriitor pe terenul didactic. A scris cărți de școală, cărți pedagogice și, a fost de

cel mai mare folos pentru generațiile fragede de Neamului, de prezent ocupă locul de cinste ca Director al școlii Normale din Caransebeș.

Intre învățătorii harnici și muncitori să poate emunăra și învățătorul actual Amos Oarcea, ca noul ce pe lângă diligența de fer, in școală s'a distins și prin activitate extrașcolară. La 1914 au pus bazele înființării unei biblioteci școlare carea azi numără la 735 volume, cu 50 cetitori la an. Totatunci a pus bazele unui cor bisericesc, cu care a dat concerte, teatre in nenumărate rânduri, cu subiecte foarte instructive pentru popor. A înființat cor in 2 voci cu băeții de școală cari acum dau răspunsurile liturgice și cu cari, la toate sărbările naționale a dat serbări școlare. Sufletul înființării școlii a III-a este învățătorul Amos Oarcea insuflețit de progresul și înaintarea culturii in popor. E in perspectivă înființarea școlii a IV-a fiind numărul obligător la școală trecut peste limită legală. A luptat mult pentru cumpărarea edificiului No. 186, unde este deja stabilită și terminată sala de învățământ așteptând numai recepționarea oficială.

29. Cărți vechi, documente, scrisori in archiva școlii nu se află.

IV. ASOCIAȚIUNI CULTURALE ȘI REUNIUNI DE CÂNTĂRI

30. In comună este Casă de educație națională, înființată in anal 1924 de preotul Ilie Moțiu, carele e și președintele ei. Societatea „Sf. Gheorghe” pentru tineretul adult cu 32 membrii, înființată la 1926 de preotul Ilie Moțiu.

31. In comună este Reuniune de cântări, Cor bisericesc înființat la anul 1913 de actualul învățător Amos Oarcea.

32. Actualul conducător al corului este învățătorul Amos Oarcea carele l-a și înființat.

33. Nu este nici un locuitor al satului carele să se fie distins in mod deosebit pe teren național-cultural-artistic.

V. ANTICHITĂȚI

34. La locul ce se numește *Ocop* s'a scos la suprafață cu plugul, diferite hârburii și cărămizi cărora nu li s'a dat nici o importanță, Monede de aur, piese vechi s'au găsit de locuitorii: Nicolae Andraș No. 27, pe locul așa numit Mocrea, aproape de garnizoana, respective movila dela „*huncă*” și Mihai Cristi No. 127.

35. Descoperitorii de monede vechi de aur sunt: Nicolae Andraș No. 27 și Mihai Cristi No. 127, fost pădurar.

36. Răposatul Gerasie Berzovan No. 232, de aproape 100 ani a povestit nepoților săi că tata lui i-ar fi spus că in valea Milicoțului ar fi un podrum de pe vremea Turcilor. Mai povestește numitul nepoților săi că s'a săpat tot la Milicoț și s'a găsit o Cruce de piatră și au fost dusă la Timișoara, la un anumit domn, carele având de mai'nainte cunoștiința de această Cruce, au deschis-o cu o cheie, și înlăuntru au fost plină de aur. Așa ne spune tradiția dar de fapt este la Milicoț o fântâna clădită cu piatră cioplită de pe vremea Turcilor. La viile dela Bogda se află două boltituri din piatră cioplită cari sunt adânc săpate in deal la o adâncime de 50 metri, pe pereți se văd urme de gravuri din cari un archeolog iscusit ar putea descoperi multe lucruri istorice. Movilele dela Rachița, Milicoț și huncă și Ocop

sunt pline de relicvii istorice. Aici archeologul ar descoperi prin săpături multe obiecte istorice.

37. Pe teritoriul comunei, afară de movilele amintite dela Ocop, Rachita, huncă, Milicoț, se mai află șanțul Roman sau Țarul cum îi zice poporul, din jos de movila dela huncă. Este prima linie paralelă ce se începe din hotarul acestei comune dela ritul mare unde a fost satul bătrân și trece peste Grebenaț de dincoacea de râul Caraș și să sfârșește în Dunăre. Din harta Banatului Timișan se vede clar poziția celor trei linii paralele cari se întind dela Mureș până la Dunăre. A două linie paralelă se începe dela Sobotelia peste Murăș, trece prin Pișchia, Timișoara, Freidorf și se termină în bălțile dela Alibunar.

A treia linie paralelă se observă între Vinga, Satchinez și Hodoni. Aceste șanțuri au fost poziții de apărare în contra surprinderilor și atacurilor dușmane făcute de legionarii Romani, cari desfundau pădurile seculare făcându-și loc spre inima Daciei.

38. Monumente pe teritoriul comunei nu sunt.

VI. ETNOGRAFIE

39. Obiecte vechi de industrie casnică, (țesături, cusături, creștături în lemne, etc.) nu se află.

40. Cruci de lemn sunt: 1. La moara de vânt. 2. La Grădiște. 3. În sat la drumul ce duce la moara de vânt. 4. În sat la Stoești. 5. Pe rit. 6. La Sinicoț. 7. La Ceret. 8. La holda lui Lică lui Raicu.

41. Căntece ori balade cu legende istorico-mitologice acum nu mai sunt. Au pierit cu totul. Cam în anul 1903 ori 1904 am auzit cântând o baladă de o frumusețe uimitoare de bătrânul Alexa Berzovan No. 2. Subiectul baladei erau Novăceștii. Eroismul și bravurile acțora contra Turcilor, apoi: „Pe cel deal, pe cel colnic”, iar o baladă de o frumusețe rară. A murit moș Alexa și cu el s'a îngropat și aceste căntece istorice.

VII.

42. Fotografii vechi sau noi ale bisericii, școlai, ori portrete ale preoților, învățătorilor, notarilor nu avem.

VIII.

43. Altceva, ce ar putea prezenta interes pentru cunoașterea trecutului istoric al comunei noastre, nu mai știm.

Chesinț, la 18 Maiu 1928.

ILIE MOTIU
paroh. ort. român.

CĂRȚI ȘI REVISTE

În această rubrică se face amintire despre cărțile și revistele primite la redacție.

I. Andrieșescu: *Arheologia și istoria veche a Dobrogei, „Cartea Românească”, București 1928.*

În cadrul unei conferințe ținute sub auspiciile Universității libere și publicate în broșură cu titlul de mai sus, dl I. Andrieșescu profesor la Universitatea din București și director al Muzeului de Antichități, face să ruleze în icoane concise și clare istoria Dobrogei dela cele mai rudimentale semne ale vieții omului paleolitic, până la zorile cele dintâi ale Creștinizmului.

Așezată la răscruce de mari drumuri istorice provincia Dobrogei prin poziția sa a profitat de o cultură eterogenă adusă odată cu năvălirile, dar pe aceleași drumuri i-au venit și nenorocirile. Mișcările de popoare din Răsărit și Nord, din Apus și Miazăzi, ciocniri de masse pe pe această punte de trecere dela mare înspre fabuloasa țară a Grecilor, sau înspre Italia, provincia aceasta prezintă semnele unei culturi foarte variate, cu perioade de înaltă înflorire.

Cel mai mult material datează din timpul ultimei mari ocupații care a fost cea romană. Cu cât ne îndepărtăm însă în straturi cu atât greutatea de reconstruire sunt mai mari, căci orice popor nou venit nimicia urmele celui învins. Astfel fiind, arheologia și îndeosebi cercetările preistorice, au să-și spună cuvântul de aci înainte prin materialul ce-l vor scoate la iveală săpături sistematice întreprinse cu aparat mare.

Totuș săpăturile facute până acum de regretatul Vasile Pârvan și de autor precum și de o întreagă pleiadă de tineri arheologi a scos ici-colea material preistoric extrem de interesant.

Așa este descoperirea dela Cernavodă, din epoca de piatră, statuia menhir dela Hamangia, documentând această ultimă că civilizația a ajuns în Dobrogea și din Nordul și Apusul European nu numai din Orient cum se credea până aci.

Prima populație băștinașă documentată de istorie, este *tracică*, începând din mileniul al II-lea. Acești traci se numesc dela o vreme cu numele de *Geți* amestecați sau trăind în bună vecinătate cu diferite alte triburi de aceeași origine de dreapta Dunării. Viața lor afară de multe rămășițe arheologice se poate urmări în numirile localităților terminând în —*dava*, Sucidava, Capidava etc.

Urmează apoi *Sciții*, popor trecător, amintit de istoricii anti-chității lângă Geții băstinași.

De foarte mare însemnătate pentru Dobrogea au fost coloniile grecești de pe țărmul Mării Negre pripășite pe aci pentru comerțul căruia ii dau început. Ele întemeiază în sec. al VII-lea. Istros-ul și Tomi apoi confederația de mai târziu a celor cinci, respective șase orașe grecești numită *pentapolidă* și *hexapolidă* (*Odessos, Dionisopolis, Callatis, Tomi* și *Istros* al șaselea fiind *Marcianopolis*).

Coloniile grecești înseamnă pentru Dobrogea antică ca și pentru Dacia „*primul val de civilizație mediterană ca răspuns aceluia mai vechiu, preistoric, dar destul de bine dovedit, în direcția dela Nord la Sud*“.

Elanul de civilizație înfloritoare este turburat în sec. al III. a. Cr. de *invazia celtică*, ca apoi în sec. I. a. Cr. să se clarifice dominațiunea Geților cari sub mâna de fier alui Burebista ajung în atingere pentru prima dată cu Romanii la anul 74 a. Cr.

Dela aceasta dată soartea Dobrogei este tot mai mult legată de mișcările trupelor și a politicei romane, intervenind doar ca epizod *Sarmatii* atunci când Geții slăbesc în continuele hărțuieli.

De aci începând, defilarea consulilor și împăraților romani dă o nouă orientare acestei provincii încadrată și ea acum în ritmul general al vieții romane.

Dar după relativ scurta dominație romană, și după transformările aduse de Creștinism, Dobrogea va fi luată în picioare de năvălitorii următori, *Hunii, Goții, Bulgarii, Slavii* apoi *Avarii*, cari, fiecare, lasă urme ale trecerii lor.

Acestea ni-le înfățișează dl Andrieșescu în sugestiva-i publicație, întregind textul cu planșe vorbitoare despre primele instrumente rudimentale de piatră și os până la falnicul monument dela Adamklissi. Cu siguranța și concisiunea savantului de rassă autorul a dat în cele 50 de pagini sinteza vieții acestei provincii până în sec. al VI. p. Cr. atât cât fiecare din noi ar trebui să știm despre trecutul îndepărtat al unei provincii ce azi, după 50 de ani, și-a redobândit înflorirea în cadrele României-mari.

* * *

C. Daicovici: *Fouilles et recherches a Sarmisegetusa, in Dacia, recherches et decouvertes archéologiques en Roumanie* (Cultura națională, București.)

Dlui Constantin Daicovici, doctor în litere dela Universitatea din Cluj, i-a fost rezervată deosebita cinste de a conduce săpăturile dela Sarmisegetuza intrerupte de războiul mondial. Această însărcinare i-a fost dată în urma studiilor strălucite ce l-a făcut în cercetarea lumii clasice, greco-romane, la universitate, complectându-le apoi, ca membru al Școalei române din Roma sub conducerea regretatului Vasile Pârvan. Azi dl Dr. Daicovici, asistent la Universitatea din Cluj este una dintre acele autorități din generația tinăra ce, mâne, va duce peste hotare graiul științei românești.

Il urmărim cu dragoste deosebită în acelaș timp cu mândrie, pe prietenul Daicovici plecat din modestul sat bănațean, Sacul, cu dorul de a cuceri și-i dorim din inimă izbândă deplină.

Publicația de care amintesc conține darea de seamă despre săpăturile făcute din 1921 până la 1924. De atunci și până azi s'a lucrat în fiecare an, încât vom putea avea cât de curând continuarea descrierii lucrărilor din ultimii ani.

În primele pagini autorul face un scurt istoric al săpăturilor sporadice sau a găsirii incidentate de obiecte de artă din Sarmisegetuza.

Prima spoliare a Grădiștei începe la anul 1773 și anii succesiivi, când baronul Nopcea duce bucăți minunate de mozaic, cu scene mitologice și alte piese importante. Ahea în 1881 Soc. de Ist. și arheologie din Deva întreprinde săpături sistematice, scoțând însemnat material în legătură cu cultul lui Mithras, un templu siriac, templul lui Iupiter și Proserpina, templul lui Malagbel, alui Bel-Hammon, apoi alte zidiri publice importante precum și case private, terme, amfiteatru etc.

De când, în 1921, așezarea dela Grădiște a fost pusă sub controlul Comisiei Monumentelor istorice din Cluj, exercitându-se un control sever spe a nu se înstrăina și deteriora obiectele și săpăturile făcute, au fost scoase la iveală: Templul Diane, despre care fac amintire unele inscripțiuni publicate în C. I. L., apoi fragmente de apeduct, două cimiteri, și importante resturi ale unei „villa suburbana”, o casă particulară cu multe încăperi pentru un personal numeros. Urmează apoi, descoperirea și urmărirea zidului cetății ce pe alocurea — în pivnița unei modeste case țărănești — se conservă perfect de bine în forma-i robustă de zid îmbrăcat în blocuri de gresie frumos tăiate.

Odată cu descoperirea zidirii ce s'a dovedit a fi „Aedes augustalium” au ieșit la iveală o mulțime de inscripții — fragmentare — gravate pe plăci de marmură din cari autorul a putut scoate elemente destule pentru a urmări mișcarea diferitelor legiuni romane la Sarmisegetuza.

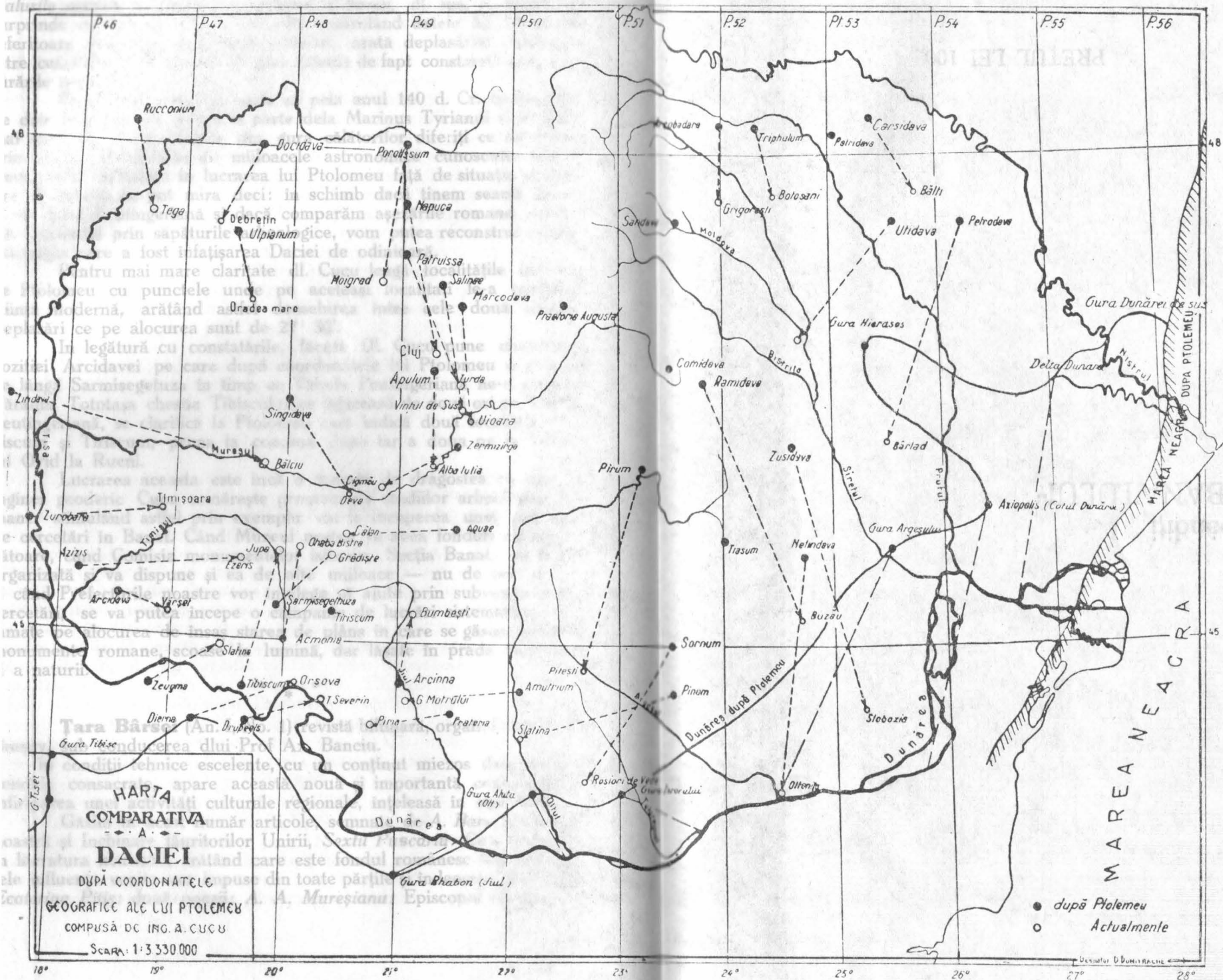
La acestea se adaugă obiecte izolate, găsite în pământ sau achiziționate dela țărani: altare, fragmente de coloane, de cornișe, capitele, fragmente de statui și de basoreliefuri reprezentând scena mithriacă, statui de lei, ceramică, în sfârșit material îndeajuns pentru a documenta importanța militară ce i s'a dat Grădiștei pe vremea Romanilor, și gradul de artă ce de multe ori are înfățișări de înaltă perfecție italică făcându-ne să uităm pentru un moment că ne găsim aci pe resturile unei așezări provinciale.

Și așa, mirajul mistic ce ne-a încântat copilăria cu povestea lui Decebal ia azi ființă recontruindu-se sub înțeleapta lovitură de târnăcop a brațelor moștenitorilor.

* * *

Adam Cucu: *Harta comparativă a Daciei după coordonatele geografice ale lui Ptolomeu.*

După „*Harta istorică a Banatului de azi și a Daciei ripensis*” esPLICAREA CĂREIA O GĂSIM ÎN CELE DOUĂ STUDII DIN FASCICOLUL DE FAȚĂ:

Valurile romane și Drumurile romane în Banat, dl. ing. A. Cucu ne surprinde cu o nouă lucrare, în care controlând datele lui Ptolomeu referitoare la poziția geografică a Daciei, arată deplasările constatate între ceace fixase Ptolomeu și între situația de fapt constatată prin măsurările geodezice.

Ptolomeu a compus harta sa pela anul 140 d. Cr. bazându-se pe date imprumutate pe de o parte dela Marinus Tyrianul și în parte mai mare pe datele culese din gura călătorilor diferiți ce au trecut prin Dacia, ajutându-se de mijloacele astronomice cunoscute atunci. Deplasările constatate în lucrarea lui Ptolomeu față de situația geografică de azi nu ne pot mira deci: în schimb dacă ținem seamă de ea și de Harta Peutingeriană și dacă comparăm așezările romane constatate irefutabil prin săpăturile arheologice, vom putea reconstrui cu atât mai sigur care a fost înfațișarea Daciei de odinioară.

Pentru mai mare claritate dl. Cucu leagă localitățile indicate de Ptolomeu cu punctele unde pe aceleași localități le-a constatat știința modernă, arătând astfel deosebirea între cele două situații, deplasări ce pe alocurea sunt de 27' 30'.

În legătură cu constatările, făcute Dl. Cucu pune chestiunea poziției Arcidavei pe care după coordonatele lui Ptolomeu o găsește pe lângă Sarmisegetuza în timp ce Tabula Peutingeriană ne-o arată la Vărădia. Tototașa chestia Tibiscului ce figurează de două ori pe Tabula Peutingeriană, se clarifică la Ptolomeu care indică două localități: Tibiscum și Tiriscum, prima la comuna Jupa iar a doua pe la Turnul lui Ovid la Rueni.

Lucrarea aceasta este încă o dovadă de dragostea cu care dl inginer geoderic Cucu urmărește promovarea studiilor arheologice romane, stimulând astfel prin exemplu viu la începerea unei campanii de cercetări în Banat. Când Muzeul nostru va avea fonduri corăspunzătoare, când Comisia monumentelor istorice, Secția Banat, va fi reorganizată și va dispune și ea de alte mijloace — nu de cele azi — și când Prefecturile noastre vor înțelege să ajute prin subvenții aceste cercetări, se va putea începe o campanie de lucrări sistematice, reclamate pe alocurea de însaș starea de plâns în care se găsesc anumite monumente romane, scoase la lumină, dar lăsate în prada oamenilor și a naturii.

* * *

Țara Bârsei (An. I, No. 1) revistă bilunară, organul *Astrei* din Brașov, sub conducerea dlui Prof Ax. Banciu.

În condiții tehnice escelente, cu un conținut miezos datorit unor condeie consacrate, apare această nouă și importantă contribuție la infiriparea unei activități culturale regionale, înțeleasă în sens înalt.

Găsim în acest număr articole, semnate de A. Banciu: *Brazda noastră și Închinare făuritorilor Unirii, Sextil Puscariu: Ce e românesc în literatura noastră?*, arătând care este fondul românesc față de multele influențe venite sau impuse din toate părțile și indeosebi din Apus; *Ecaterina Pitiș: două poezii; A. A. Mureșianu: Episcopul Nestor Ioan*

novici (1765—1830), cu două scrisori inedite. Născut în Fogăraș, după studiile făcute la Pojon și la teologia Carloviț fu numit archimandrit al Mănăstirii din Bezdin, apoi la cererea Românilor bănățeni fu numit episcop al Aradului la anul 1829; *Dr. Constantin Lacea*: Contribuție la Istoria „Junilor” brașoveni, o scurtă reprivire asupra trecutului acestei frumoase specialități brașovene; *Ion Mușlea*: Pictura pe sticlă la Români din Șcheii Brașovului, comunicare extrem de interesantă, despre această îndeletnicire românească, pe care autorul o crede de origine din satul Nicula de lângă Gherla, Vom reveni în curând când vom vorbi despre această formă de artă populară exercitată larg și în Banat; *Valeriu L. Bologa*: Musicescu, Dima și muzica populară, un studiu, în care autorul referindu-se la „Istoria Muzicii la Români” a dlui Prof. Poslušnicu, rectifică unele lucruri în legătură cu rolul lui Muzicescu și alui Dima și cu atitudinea acestora față de muzica populară; *N. Orghidan* face interesante observațiuni morfologice pe care le constată în regiunea Brașovului; Dl Prof. *G. Bogdan-Duică* amintește în „Tipografal” Popa Petre de modestele începuturi ale tipografiei și calendaristicii românești din Brașov, dela anul 1737; *Caius Bardoși* vorbește despre politica externă; *Ax. Banciuc* în „Scrisori vechi” publică trei scrisori foarte interesante, adresate de Vinčențiu Babeș lui Iacob Mureșianu redactorul de pe atunci al *Foaiei pentru minte, inimă și literatură* și al *Gazetei Transilvaniei*.

* * *

Arhivele Olteniei (Ian.—Apr. 1929) aduce material bogat începând cu: *Condica Poenarilor Almăjeni* publicată de dl. I. C. Filitti, continuă apoi cu: *Manache Kinezu* (de Aurel Mircea), avocat craiovean, figură reprezentativă a mișcărilor de regenerare națională dela 1847—78, scriitor autor de opuri politico-sociale și istorice, cu *Despre Familia Fălcoianu din Moldova* (de Al. Fălcoianu) originară din Oltenia, *Spicuri noi privitoare la stăpânirea austriacă în Oltenia* de Prof. Mihail Popescu dela Arhivele Statului, *Teodor Teodorini* (de Artur Gorovei) continuând cu publicarea de documente și informații referitoare la viața și activitatea marelui actor oltean; *Mihai Coșofeanu* (de Const. V. Obedeanu) mare patriot oltean, trăit în perioada după omorirea lui Mihai Viteazul. Urmează o serie de documente politice, din timpul ocupației austriace și turcești, inscripții din bisericile oltenești, o comunicare importantă a dlui N. Plopșor, despre un desen paleolitic din Văideni (Gorj), apoi o altă comunicare a Dsale despre desaturile rupestre dela Polovragi-Gorj etc. În Oltenia naturalistică articole de R. I. Călinescu și I. Nyárády, în Oltenia folkloristică un studiu interesant al dlui C. Gerotă despre „Focul la Romani și la noi”, „Jocuri copilărești din Banat” de R. S. Molin, și la sfârșit un bogat adaus literar-artistic.

Oscar Randi: *I popoli balcanici* (Collezione Omnia, Paolo Cremonese Roma 1929).

Acei cari au urmărit propaganda românească în străinătate și

sprijinul pe care Țara noastră îl găsește în această acțiune în câțiva străini dezinteresați, vor cunoaște de sigur acest nume. Funcționar înalt în ministerul de Externe din Roma, dl Randi, originar din Dalmația, a învățat primele elemente de limbă românească în tranșee, ca ofițer austriac. A fost un soldat bănățean primul său dascăl de românește, ca mai târziu, la cursurile ținute de subsemnatul la Institutul pentru Europa Orientală din Roma, să-și însușiască cunoașterea profundă a limbii noastre, a istoriei, a năzuințelor noastre. Dl Randi, autor între altele, a unei monumentale lucrări asupra Jugoslaviei, nu scapă nici o ocazie de a scrie lucruri bune despre România, văzută cu ochii unei simpatii de adevărat „fratello”. Lucrează acum la o monografie mare despre România, și sperăm că Ministerul nostru de Externe îi va sta în ajutor ca Dl Randi să poată verifica tot ce a scris cu constatări făcute și la fața locului. Căci dl Randi n'a fost încă în Țară cu toate că nutrește această dorință de câțiva ani.

Cartea dsale descrie Balcanul din punct de vedere geografic, istoric și politic.

Cât privește partea ce se referă la România, autorul, cunoscător profund al problemelor ce tratează, vede just rolul românizmului în trecut, partea care a avut-o în Balcani și pe coasta dalmată, valoarea socială politică și culturală a Țării noastre concludând cu fixarea rolului covârșitor ce țara noastră îl are aci la porțile Orientului.

Parnassus Mai 1929. Muzeum activities in Transylvania by Coriolan Petranu (pag. 15—17). Articolul dlui Prof. C. Petranu, dela Universitatea din Cluj, publicat și în numărul festiv alui „Prager Presse” cu ocazia serbărilor Unirii, a fost publicat și în acest organ alui College Art Association of America. Cu autoritatea dsale, dl Prof. Petranu a făcut o dare de seamă asupra stărilor și activității Muzeelor transilvănene, arătând cum în cei zece ani românești acestea au luat o dezvoltare considerabilă atât prin sprijinul statului — nu prea mare în tot cazul — cât și prin inițiativă privată. S'au înființat mai multe muzee locale, altele iar sunt pe cale să-și lărgească cadrele. Astfel Muzeul Bănățean așteaptă cât mai grabnică sa mutare în Castelul Huniade pe care și dsa îl crede de cel mai potrivit pentru viitorul Muzeu Național al Banatului.

* * *

Stoudion, buletinul bisericilor ortodoxe, Roma, Via Vespasiano 12, fasc. dec. 1928, apărut în 15 Martie 1925. Este redactat de părintele Ciril Korolevskij dela Bibl. Vaticanului, un cunoscător erudit al vieții și literaturii noastre bisericesti.

Articolul de fond se datorește dlui Marin Theodorian Carada fost senator, care scrie despre „Sufletul românesc” urmărit din manifestările rituale ale strămoșilor nostri, în actele de înaltă pietate făcute de voevozi și în general în atitudinea creștină a poporului român. Urmează: „Une interessante controverses Grecque” studiu publicat de părintele Korolevskij.

I. M.

INSEMNAȚI

În 25 Martie a. c. s'a stins din viață, la vârsta de 83 ani, *Emanuil Ungurianu*, avocat fost senator, inspector cultural al orașului Timișoara. La înmormântarea făcută în 28 Martie a. c., în cadrul solemn al doliului național au adus cuvântul lor de piosă închinare cele mai înalte autorități de Stat precum și asociațiile culturale și numeroasele societăți și organizații economice, bancare etc. ale căror întemeietori respective promotor a fost defunctul Ungurianu.

„Societatea de Istorie și Arheologie“ împreună cu „Soc. de Științe naturale“ au luat inițiativa așezării unui bust al defunctului în Muzeul Bănățean, inițiativă pe care și-a însușit-o și Municipiul Orașului Timișoara. În curând vom avea în piața dinaintea Castelului Huniade bustul în bronz al acestui mare gânditor și realizător bănățean. În acelaș timp Strada Primăriei, pe care-și făcea plimbările venerabilul Ungurianu, a fost botezată cu numele său.

* * *

MOARTEA PROFESORULUI G. G. MATEESCU

Știința românească atât de greu încercată în timpul din urmă prin trecerea la cele eterne a câtorva din cei mai străluciți reprezentanți ai ei, înregistrează un nou doliu, adânc și descurajător: a murit profesorul Gheorghe G. Mateescu, una dintre cele mai solide puteri ale Universității din Cluj.

Născut la Giurgiu în 1892 G. G. Mateescu face studii emnente la București unde se distinge în cercetările de istorie antică sub conducerea veneratului său măiestru Vasile Pârvan.

După Unire trece la Cluj, unde pe lângă catedra dela Liceul Gheorghe Barițiu, își pregătește repede docența în Antichități clasice iar după aceasta este numit conferențiar al universității clujene. Între timp este trimis la Roma la Școala română, înființată de regretatul Pârvan, unde termină cercetările sale atât de profunde și cuprinzătoare asupra Traciilor, un câmp aproape cu totul virgîn înaintea sa. Cu lucrarea aceasta Mateescu a fost consacrat nu numai în știința românească, ci și în lumea savanților străini căci nu se va putea scrie de aci înainte despre acești strămoși ai noștri fără să se citeze numele lui Mateescu și concluziile la care a ajuns.

După moartea lui Vasile Pârvan, în 1927 i-se încredințează lui conducerea Școalei române din Roma ca o deosebită distincție pentru calitățile sale excepționale de savant. Și când la 37 de ani regretatul Mateescu se pregătea pentru noui izbânzi pentru noi realizări pe terenul istoriei naționale, o boală neiertătoare a venit să-i curme avântul și să-i amuțească cuvântul său erudit.

Afară de scrierile sale în legătură cu cercetările epigrafice asupra Tracilor, a rolului lor în armata și viața publică romană, Mateescu a întreprins săpături diverse dintre cari cele mai însemnate sunt: desgroparea cetății bizantine *Ibida* din Dobrogea și a *Tibiscului* dela noi, scofând la lumină importante documente de istorie antică.

L-am cunoscut la Roma ca sociu al Școalei Române. Am admirat atunci stăruința extraordinară cu care știa să exploateze ziua pentru studiile sale, stoicismul care-i dădea câte-o carte în mână chiar și atunci când se odihnea conform prescripției medicului. Iar dacă cineva îi făcea reproșuri pentru prea marele efort, zâmbia din ochii-i senini, parcă ar fi voit să spună „Ce știți voi?” mângâind în sine poate cu gând drag maldărul de notițe, de fișe adunate în ziua aceea. În zbor măreț se ridica spre înălțimi întrevăzute numai de el, ne luând în seamă fragilitatea aparatului... ca Icar s'a prăbușit cu aripile frânte...

Pe G. G. Mateescu îl vom cinsti așa cum se cinstesc eroii căci el a fost — conștient — victima fanatismului său pentru propășirea științei istoriografiei române.

Pe mormântu-i proaspăt depune și Banatul espresia admirației și recunoștinței sale păstrând amintirea scumpă a aceluia ce atât de tinăr a trecut în vecinicia umbrelor alături de marele său dascăl, Vasile Pârvan.

* * *

În cadrul unor înălțătoare serbări a avut loc în Bozovici în 28 Apr. c. desvelirea monumentului ridicat lui *Eftimie Murgu* marelui luptător bănățean din ținutul Almăjului.

Prin întruchiparea în bronz a celui ce a fost Eftimie Murgu, prin ridicarea mărețului monument dela Bozovici înflăcăratului român și apostolului luminat de acum aproape o sută de ani, s'a eternizat memoria uneia dintre cele mai reprezentative figuri bănățene din trecut. Ea va străluci asupra generațiilor și va fi izvorul nesecat de inspirație a năzuințelor românești, aduncându-ne aminte de datorile ce le avem față de frații nostri de dincolo de hotare.

Inițiativa ridicării monumentului se datorește înflăcăratului almăjan, Dl Iancu Conciatu, fost deputat.

* * *

La 10 și 20 Mai acest an s'a sărbătorit în toată țara marele praznic național: 10 ani dela Unire. Pretutindenii au avut loc serbări naționale cari au culminat prin cele dela București și Alba Iulia unde

au luat parte Regele, Familia regală, Regența, Membrii Guvernului, reprezentanții Țărilor străină, oficialitatea, armata, școlile și o mulțime imensă din toate unghiurile țării.

Cu prilejul acestor serbări s'au bătut medalii comemorative și s'au emis mărci poștale jubiliare.

* * *

În sfârșit după multă stăruință Comisia Monumentelor Istorice, Secția Banat, a fost mutată dela Lugoj la Timișoara. Se așteaptă decretul regal cu numirea noilor membri, ca apoi această Comisie să se poată organiza pentru o muncă rodnică în viitor. Fiind deacum concentrate la Timișoara trei instituții cu scop aproape identic: Muzeul Bănățean, Comisia Monumentelor și Soc. de Istoria și Arheologie, se poate aștepta cu drept cuvânt o activitate bogată în rezulate științifice, îndeosebi dacă autoritățile vor da tot sprijinul material necesar cercetărilor de natura această.

* * *

În ziua de 25 Iunie s'a ținut în sala Prefecturii Județului o conferință convocată de Dl Ministru Sever Bocu la care au luat parte peste o sută de fruntași ai vieții culturale din Banat. S'au luat în discuție cele mai importante probleme culturale-sufletești care de zece ani așteaptă să fie rezolvite ca unele ce sunt chemate să dea o satisfacție elementului românesc.

S'a discutat chestia catedralei, a Palatului cultural, a Teatrului de vest, a Asociației Culturale, și a Căminului studenților bănățeni din București. Referarea problemelor s'a făcut înainte de masă, iar după masă comisiile delegate pentru studierea chestiunilor au depus hotărârile aduse. Pentru rezolvirea acestor chestiuni e nevoie de cca 200 milioane; suma se va incasa dintr'un impozit cultural ce se va arunca în Banat.

E foarte problematic rezultatul practic al acestei consfătuiri, date fiind greutățile economice extraordinare în care se găsește Țara. Totuș este îmbucurător faptul că opinia publică bănățeană a putut concretiza în forme mai mult sau mai puțin reale dezideratele sale culturale ce se vor executa atunci când se va câștiga suma susamintită — care nu e puțină.

Cât privește chestia Palatului Cultural, ce pe noi ne interesează mai mult, însemnând acesta și soluționarea vechii dorinți a Muzeului de a ieși din localul impropriu în care se găsește, cei prezenți au căzut toți de acord că cel mai potrivit loc pentru acest scop este Castelul Huniade. Dar până acum cu toate intervențiile Orașului nu s'a putut realiza schimbul de cazărmi propus Ministerului de Război

În tot cazul după ce se va obține Castelul Huniade, va trebui căutată o soluție pentru a armoniza cu aceasta, acțiunea regretatului Ungurianu care a adunat 3 milioane și jumătate pentru zidirea unei

Case Naționale. Mai sunt 5 milioane Lei promise de Inalta Regență pentru scopul zidirei Palatului Cultural. Cu aceste sume s'ar putea începe îndată transformarea Castelului Huniade fie că se vor face amenajări reduse, fie că va fi vorba de transformarea totală, din temelii a Castelului.

Realizarea Palatului Cultural românesc din Timișoara se impune azi fără amânare cu atât mai vârtos că după Banatia și după Deutsches Haus german, s'a început zidirea edificiului Magyar Kulturpalota din Timișoara. Suntem întotdeauna cei din urmă ?